

**El català i la immigració.
Ús de la llengua catalana entre els joves immigrants del Montsià**

Marta Tena Subirats

Llicenciada en Filologia Hispànica i en Filologia Catalana
Profesora de llengua castellana i literatura a l'IES Les Planes, de Santa Bàrbara

1. Presentació

Aquest article és un resum d'un Treball de Final de Carrera de Filologia Catalana motivat, principalment, per la necessitat social de saber si l'important nombre de joves nouvinguts, que parlen una llengua molt diferent a la nostra i no entenen el català, l'usa i quins factors afavoreixen o desfavoreixen aquest ús.

2. Descripció dels paràmetres de la recerca

2.1. Objectius

Els principals objectius que ens vam marcar a l'hora d'elaborar el treball eren, principalment, els següents:

1. Conèixer la llengua d'ús dels joves de 14 a 16 anys immigrants al Montsià, mitjançant la tècnica de l'enquesta.
2. Descriure l'ús del català entre els joves immigrants del Montsià, mitjançant les dades aconseguides amb les enquestes.
3. Conèixer les motivacions, instrumentals i/o integratives, que contribueixen, en els joves immigrants del Montsià, a l'ús del català.
4. Conèixer quines variables estan més relacionades significativament amb l'ús del català.
5. Comparar l'ús del català i del castellà entre els joves immigrants de diferents procedències i segons el temps de residència a Catalunya.

2.2. Metodologia i fonts d'informació

Les enquestes, adaptades per tal d'aconseguir els objectius marcats, van ser proporcionades per Ernest Querol Puig (Professor de la Universitat Oberta de Catalunya). Aquestes enquestes es van passar a joves de 14 a 16 anys, que cursaven estudis en centres d'ESO de la comarca del Montsià durant el curs 2003-04.

A més es van utilitzar les fonts d'informació següents:

1. Les dades censals.
2. Els padrons municipals de 2004.
3. Les enquestes: L'àmbit de les enquestes va ser la comarca del Montsià. L'univers eren els estudiants de 3r i 4t d'ESO dels instituts del Montsià. Tot i que el centre d'interès eren aquells de procedència estrangera, es va passar a un nombre prou important de joves autòctons (180) per tal de no crear distincions de procedència i evitar cap tipus de reacció negativa envers l'enquesta per part del grup d'interès.

Els instituts que van constituir la mostra van ser l'IESI Ramon Berenguer IV, d'Amposta; l'IES Els Alfacs, de Sant Carles de la Ràpita; l'IES Sòl-de-Riu, d'Alcanar; l'IES Les Planes, de Santa Bàrbara; l'IES Sales i Ferré, d'Ulldecona i l'IES La Sénia. Tots aquests instituts són públics i acullen la major part d'alumnat d'ESO de tots els pobles de la comarca.

L'abast de la mostra va ser de 48 enquestes passades a immigrants. Després de rebutjar les incompletes, l'estudi va partir de 40 enquestes, de les quals:

- 15 van ser realitzades per estudiants procedents de països àrabs.
- 13 de països de l'est, especialment de Romania.
- 5 de països sud-americans.
- 4 de països asiàtics.
- 3 de països de la Unió Europea.

3. Dades de població

La població total del Montsià està en creixement gràcies a la immigració, ja que el creixement natural és negatiu. Aquest creixement ha estat d'un 5,5% en el període 1996-2001 i un 8,6% entre 1991 i 2001, com a conseqüència del saldo migratori.

La població immigrada procedeix, actualment, en major part de països europeus que no pertanyen a la UE (42,8% del total d'immigrants), seguit dels americans, sobretot de països sud-americans, (21,5%) i de l'Àfrica (17,6 %). L'augment d'aquesta població ha estat espectacular en els darrers anys.

Si es compara l'evolució de la població immigrant a Catalunya, a Tarragona i al Montsià a partir dels censos de 1991, 1996 i 2001, es pot observar que l'augment ha estat important en els tres àmbits territorials, sobretot en el darrer període i, més concretament, ho ha estat al Montsià on el percentatge d'immigració s'ha multiplicat per 5, mentre que a Tarragona i a Catalunya ho ha fet per 3 en els dos casos. Al Montsià, actualment (al juny de 2004), hi ha un 14 % de la població total, o sigui, en 13 anys s'ha incrementat en un 12,9%. La població de 15-16 anys a tota la comarca ha disminuït considerablement entre 1996 i 2001 (-364), a diferència de la població total que creix gràcies a la immigració. Els pobles que tenen una població jove més abundant són per ordre de més a menys: La Sénia (10,4%), Masdenverge (7,2%) i Mas de Barberans (6,5%).

Malgrat el descens de població juvenil comentat anteriorment, l'arribada de joves immigrants és prou significativa. El major nombre procedeix d'Amèrica del Sud (2,1% del total de joves de 15-19 anys), seguit d'Àfrica (2%), països europeus extracomunitaris (1,4%) i països de la UE (0,7%). Si es comparen les dades que ens proporciona el cens de 2001 sobre la població immigrada de la franja 15-19 anys, es comprova que el percentatge d'aquesta població és superior al Montsià (6,8%) que a Tarragona (4,6%) i que a Catalunya (5,2%).

4. Coneixement del català de la població del Montsià

Segons el cens de 2001, el coneixement de la llengua catalana de la població del Montsià és superior a la mitjana de Tarragona i a la de tot Catalunya. El 97,2% dels habitants del Montsià entenen el català, el 86,8% el saben parlar, el 77,4% el saben llegir i el 50,8% el saben escriure. En tots els àmbits lingüístics els tarragonins i el catalans, en general, estan per sota d'aquests percentatges. Això indica que, tot i l'important augment de la població immigrada, els montsianencs presenten índexs alts. Aquest fet es produeix perquè les onades immigratòries que ha viscut la comarca han estat més o menys assimilades per la població autòctona fins ara. A diferència d'altres ciutats més grans, a les ciutats i pobles de la comarca no s'han format barris exclusius d'immigrants i aquests s'han relacionat, en bona part, amb la població autòctona que no ha abandonat la seva llengua materna en favor d'una altra forastera, com el castellà. Així, com és lògic, el coeficient de competència lingüística és superior al Montsià (0,78) que a Tarragona (0,76) i a tot Catalunya (0,73).

En observar el coneixement del català dels habitants de la comarca per franges d'edat, es veu que el grup de població que obté millors resultats en totes les capacitats és el de 15-19 anys, amb un coeficient de competència altíssim (0,95), seguit d'altres franges de població jove com la de 20-24 anys, 10-14 anys i 25-29 anys, a les quals pertanyen joves que han estat escolaritzats totalment en català. A mesura que augmenta l'edat del grup de població, baixa el coeficient de competència, tot i que la comprensió i la parla es mantenen altes, perquè les capacitats que necessiten aprenentatge acadèmic (lectura i escriptura) obtenen percentatges més baixos, per la manca de formació en la nostra llengua.

Quan s'estudia l'evolució que ha experimentat en els darrers 15 anys el coneixement del català entre els joves de 15-19 anys, s'aprecia que en les quatre capacitats s'ha millorat (0,3 punts en comprensió; 7,3 en parla; 8,7 en lectura i, sobretot, en un 20,2 en escriptura).

En comparar el coneixement del català dels joves de 15-19 anys del Montsià amb el dels de Tarragona i amb el dels de Catalunya, es comprova, una vegada més, que aquells superen en tots els àmbits a aquests (0,95 de coeficient de competència davant d'un 0,93 i un 0,92).

Pel que fa al coneixement actual del català segons el lloc de procedència, cal remarcar que, excepte en la comprensió, en la resta de capacitats, la població autòctona gairebé duplica en percentatges la de procedència estrangera. En comprensió la diferència és prou considerable, tot i que un 73,9% (en els immigrants) és un bon percentatge tenint en compte que en els darrers anys aquest grup ha augmentat de forma vertiginosa, com s'ha pogut observar abans. Una vegada més, en comparar la comprensió, la parla i la lectura els valors són alts en els autòctons, mentre que l'escriptura no arriba al 50%. En el cas dels immigrants només la comprensió supera el 70%, la parla i la lectura no aconsegueixen el 50% i l'escriptura, la domina només el 27,6% d'aquest grup de població.

5. Descripció del qüestionari

Les enquestes són anònimes, només es demanen dades generals, com lloc de naixement, edat, professió i estudis dels pares i anys de residència a Catalunya.

La primera part

La primera part és un qüestionari sobre la representació de les llengües. Consta de 24 pàgines, amb nou àmbits: Recursos actuals dels habitants de Catalunya, Possibilitats futures dels habitants de Catalunya, El que seria veritablement just i equitatiu a Catalunya, El que fan actualment els teus amics i amigues a Catalunya, Allò a què tu dones importància, El que desitges fer o poder fer a Catalunya, El que pots fer, Els teus sentiments de pertinença, Els grups lingüístics.

La segona part

La segona part consta de qüestions generals com el lloc de procedència, el sexe, la primera i segona llengua de l'enquestat i dels seus pares, el lloc de residència, l'ocupació i els estudis dels seus pares, el temps que porten a Catalunya i el que pensen quedar-s'hi, la xarxa interpersonal de comunicació, el grau d'utilització del català, el castellà i d'una altra llengua, motivacions, assimilació i proporció d'ensenyament.

6. Anàlisi de les dades

Dades dels enquestats

Dels 40 joves enquestats 31 (77,5%) tenen el català com a segona llengua i només 4 (10%) el castellà. La resta en tenen d'altres. Això, creiem, que demostra que el procés d'integració lingüística és positiu, pel que fa, al menys, a l'aprenentatge. Conèixer una llengua és un pas previ i fonamental per a poder usar-la. El 80% de nois i noies que procedeixen de països àrabs tenen com a segona llengua el català, tot i que el pare de cada un d'ells té com a se-

gona llengua el castellà i la mare té el castellà (en 4 casos) o cap altra. El 77% de nois i noies que vénen de països de l'est tenen com a segona llengua el català, dels quals tres pares i tres mares han après també el català, 5 pares i 6 mares el castellà i la resta una altra llengua. En el cas dels sud-americans tots manifesten tenir com a segona llengua el català, ja que el castellà és ja la seva primera llengua. Els asiàtics són els que, en menor nombre, tenen el català com a segona llengua, ja que majoritàriament han après l'anglès o no especifiquen conèixer cap altra llengua. Cal dir que es tracta d'un grup, en termes generals, arribat fa molt poc temps. Finalment, els tres membres de la UE diuen tenir el català com a segona llengua, igual que els dos progenitors d'un d'ells. Els altres no contesten.

Pel que fa als pares i mares dels joves immigrants, aquells que tenen el castellà (40% dels pares i 32,5% de les mares) són més nombrosos que els que tenen el català (22,5% dels homes i 17,5% de les dones). És destacable que, encara que la major part de pares i mares tenen el castellà com a segona llengua, els fills, majoritàriament, han adquirit el català, com a conseqüència, molt probablement, de l'escolarització en català i del freqüent ús social de la nostra llengua entre la població autòctona.

El nivell d'estudis és un factor important que afecta el procés d'integració. És per això que una de les preguntes de l'enquesta feia referència als estudis dels pares i, tot i que alguns no contesten o ho fan de forma imprecisa, hem pogut comprovar que, en el cas dels pares, 26 (65%) no tenen estudis o estudis bàsics i 14 (35%) tenen el títol de batxillerat o superior. La major part del primer grup són de procedència àrab, sud-americana o asiàtica, mentre que els del segon grup són de països de l'est o de la Unió Europea. Respecte a les mares, no tenen estudis o estudis bàsics el 52,5%, mentre que el 47,5% els tenen de Batxillerat o superiors.

Quant a la feina dels pares, també un element important en la integració, només 2 (5%) es dediquen a un treball qualificat o propi. Les mares, majoritàriament, sobretot les magribines, són mestresses de casa o es dediquen a feines no qualificades (95%).

Grau d'utilització del català, del castellà i d'una altra llengua

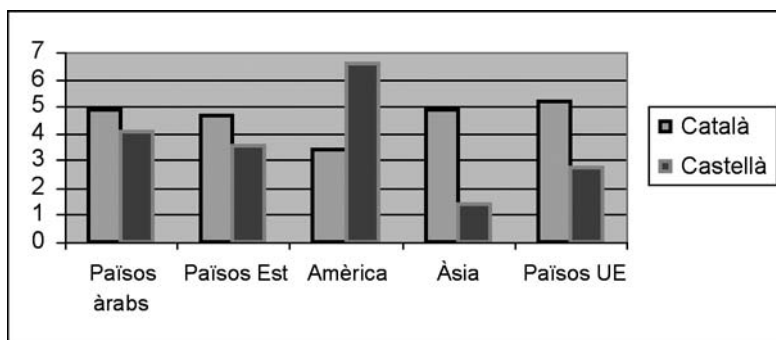
Evidentment, l'ús de la llengua catalana amb els familiars (pare i mare, germans i parents) és gairebé o totalment inexistent i, en canvi, molt alt l'ús de la llengua pròpia. En contrast, en tota la resta d'usos socials i funcionals, el català supera la resta de llengües. Els àmbits on hi ha més diferència són aquells que tenen a veure amb els serveis (comprar i altres serveis) i les relacions amb altres joves (a l'institut, amics, actes socials, festes, etc.) i on n'hi ha menys és en l'ús dels mitjans de comunicació (televisió, ràdio i lectura), possiblement perquè encara no hi ha prou oferta en català, com veurem en els recursos actuals dels habitants.

Grau d'utilització del català, castellà i una altra llengua

	CAT	CAS	ALT
Amb el meu pare parlo	1,3	2,8	7,2
Amb la meva mare parlo	1,4	2,5	7,6
Amb el meu germà/ana parlo	2,3	3,2	5,8
Amb els meus parents parlo	1,6	2,6	7,2
A l'institut amb els companys/es parlo	6,1	3,8	2,3
Fora de l'IES, amb els meus amics parlo	5,1	3,6	3,8
Amb els meus veïns parlo	5,4	3,5	2,7
Quan vaig a comprar em dirigeixo als venedors parlant	6,5	3,9	1,8
Quan utilitzo serveis parlo	6,5	4,1	1,6
Quan vaig a actes socials parlo	5,1	4,1	2,9
Quan participo en activitats socials i culturals parlo	5,6	3,9	2,9
Quan assisteixo a espectacles aquests són	5,7	4,7	
Els programes de televisió que miro són en	5,4	5	
Els programes de ràdio que escolto són en	5,4	5	
Les lectures que faig pel meu compte són en	5,5	4,9	

Per llocs d'origen, els procedents de la UE són el que presenten un grau més alt d'ús del català, seguits dels asiàtics (que són els que manifesten un grau menor d'utilització del castellà), els àrabs (que tot i tenir un 4,85 de mitjana d'ús del català, presenten un 4,03 d'ús del castellà) i els dels països de l'est (que obtenen un 4,67 de mitjana d'ús del català).

Aquest grup utilitza bastant menys el castellà, però l'índex d'utilització de la seva llengua és alt (4,3), possiblement perquè fa poc temps que resideixen a Catalunya. Els sud-americans, lògicament, gairebé doblen l'ús del castellà respecte del català.

Mitjana d'utilització del català, castellà, segons la procedència

Grau d'utilització del català, castellà i d'una altra llengua segons els anys de residència a Catalunya i els que pensen residir-hi

La major part dels joves enquestats porten 2 anys o menys a Catalunya (26).

Només hi ha 8 estudiants que porten 5 anys o més. Aquells que fa més anys que resideixen a Catalunya pensen quedar-s'hi més temps, en canvi, aquells que porten més poc temps fan intenció de quedar-s'hi menys temps. Com més anys porten a Catalunya, més utilitzen el català.

En general tots els grups d'enquestats utilitzen més el català que el castellà, sobretot els que fa més de 2 anys que resideixen a Catalunya (4,45 punts els que fa 1 o 2 anys i 4,96 els que fa més de 2 anys).

Grau d'utilització del català, castellà i d'una altra llengua segons el sexe

Per gèneres, la mitjana d'ús de la llengua catalana entre les noies és lleugerament superior a la dels nois. De tota manera, l'índex d'ús del català entre els homes també és superior al del castellà.

Cal remarcar també que, en els darrers anys, cada vegada hi ha menys diferències entre el coneixement i l'ús de la llengua entre les dones i els homes.

Representacions socials

A l'hora de valorar la representació social del català entre els joves immigrants al Montsià ho farem sempre comparant-ho amb el castellà, excepte en algun cas on trobem significativa la representació d'una altra llengua.

Quan em puc expressar en català?

Partint de les dades de tots els immigrants, en totes les qüestions sobre els recursos actuals (tots aquells actes comunicatius en els quals pot participar l'enquestat), excepte en una, és superior el català a les altres dues llengües. La diferència més gran entre el català i el castellà es troba en com aprecien els enquestats el caràcter lingüístic i cultural de Catalunya (3,6 punts, sobre 10), seguida d'aquelles que tenen a veure amb els òrgans de govern (serveis de l'ajuntament i persones elegides) amb un 2,8 i un 2,2 respectivament. En canvi, on s'observa menor diferència és en els programes de televisió, en els quals la diferència és només de 0,2 a favor del català. L'únic cas on predomina el castellà (0,2 en català) és quan es tracta de la llengua que parlen les persones que acaben d'arribar a Catalunya,

Per nacionalitats, aquells que consideren que els recursos en català són més alts són els asiàtics (6,4), seguits dels de la UE (6,3), dels sud-americans (5,7), dels països de l'est (5,5) i, finalment, dels països àrabs (5,4). Tots els grups, en general, consideren que el grau de representació del català és més alt que el de les altres llengües.

Com veig el futur lingüístic?

Analitzades les respostes del conjunt dels immigrants, el català es veu amb més possibilitats de futur que les altres dues llengües. Si comparem les respostes d'aquest apartat amb les de l'anterior les diferències més grans només són de 2,6 punts de mitjana i 2 per al català. En la resta de qüestions el balanç és d'1 punt, més o menys, a favor del català. Fins i tot, quan es pregunta com parlaran les persones que s'instal·laran a Catalunya, la tendència és cap al català.

Si tenim en compte les procedències, els únics que preveuen un futur millor per al castellà són el sud-americans, la resta consideren que s'imposarà el català (UE, 5,7; Àsia, 5,6; països de l'est, 5,5; i països àrabs, 5).

Quina llengua considero que s'ha d'usar a Catalunya?

En general, els joves immigrants del Montsià creuen que allò que seria just i equitatiu a Catalunya és que el català fos la llengua dominant, en tots els aspectes, excepte en la programació televisiva, on els resultats són iguals en català i castellà (5,8). En els àmbits on hi ha més diferència és en el caràcter lingüístic i cultural (2,4) i en els serveis que ofereix l'ajuntament. Com aquests àmbits ja han estat valorats, anteriorment, de forma positiva, podem deduir que és quelcom que l'administració està fent bé, segons els immigrants.

Tenint en compte el lloc d'origen, només els sud-americans, lleugerament, prefereixen el castellà (4,8) al català (4,7). Els altres grups tornen a elegir el català, en aquest ordre: asiàtics (5,9), UE (5,8), països de l'est (5,5) i països àrabs (5,2).

Quina llengua utilitzen els meus amics i amigues?

Majoritàriament, els joves del Montsià, segons els enquestats, escullen en les seves activitats habituals el català, excepte en dos àmbits: a l'hora de veure la televisió i quan han de comunicar-se amb una persona que acaba d'arribar a Catalunya i no sap català. Pel que fa a les altres qüestions, el català supera el castellà gairebé en tots els casos entorn a 2 punts.

Per grups, tots responen que els joves amb qui es relacionen empren més el català que el castellà en les seves activitats diàries (UE, 6,5; Àsia i països de l'est, 5,7; països àrabs, 5,2; i Amèrica, 5).

Què és important per a mi, lingüísticament parlant?

Globalment, en tots els àmbits es dona més importància al català que al castellà, excepte en el treball, on hi ha un empat. El pic més alt de diferència (2,2) es troba en el caràcter lingüístic i cultural, com ja ha passat en apartats anteriors, i el més baix a l'hora d'obtenir bona feina i de tenir parella (0,8). Observant la procedència, tornen a ser els asiàtics i els de la UE (5,6 i 5,5, respectivament) aquells que donen més importància al català i una mica més lleugerament els altres (5,1; 5; i 4,7). Cal destacar que els joves de la UE valoren més positivament la seva llengua materna que el castellà (3,4 en front de 2,5).

En quina llengua em vull expressar?

Tots ells desitgen poder realitzar totes les activitats quotidianes, majoritàriament en català. En aquest àmbit trobem valors diferents en les respostes a les mateixes qüestions de l'apartat anterior, on es manifesta que, en general, el català és menys valorat que el castellà en el moment d'obtenir feina i de trobar parella i casar-se. En canvi, la major part ara manifesta que desitja poder emprar el català com a llengua de treball i casar-se amb persones que parlen amb ell en català. Podria ser que a ells, tot i la menor importància donada anteriorment al català, els agradaria poder fer-ne més ús.

En les altres respostes, la mitjana de diferència està entorn a 1,5 punts a favor del català.

El que pots fer

Una altra vegada, en tots els casos els resultats són positius per al català. Les diferències més grans es troben en tot allò que fa referència a activitats oficials, com els serveis de l'ajuntament, obtenir feina (2,4) i aconseguir bon servei en els establiments públics (2,2). Les més baixes es produeixen a l'hora d'esdevenir amic d'una persona que no parla català (0,6), de divertir-se i de comunicar-se amb la parella (0,8).

Segons els grups, tots se senten capaços d'aconseguir les seves metes parlant en català. De més a menys: asiàtics (6,3), els de la UE (5,6), sud-americans i àrabs (5,3) i els dels països de l'est (5,1).

Segons la meua llengua em sento

Aquí es produeix un major equilibri entre el català i el castellà. Pel que fa als gustos a l'hora de divertir-se, en les preferències televisives, en els valors rebuts per l'entorn i l'educació, en els productes venuts als comerços, en els somnis de futur i davant d'una família que acaba d'arribar, la major part tenen el sentiment de ser castellanoparlants. En canvi, respecte a la persona amb qui els agradaria treballar, a les persones que voldrien com a representants, als serveis que utilitzen del municipi, a la persona amb qui voldrien casar-se i a la significació de ser ciutadà del territori que habiten, diuen sentir-se catalanoparlants.

Proporció de grups lingüístics de Catalunya

En primer lloc, cal dir que els mateixos immigrants tenen una percepció del nombre d'estrangers que resideix a Catalunya superior a la realitat (36% de mitjana), quan, com hem pogut veure en les dades de població, aquests representen el 14% del total.

Pel que fa a la importància que es dona a les llengües a Catalunya la més valorada ha estat el català, seguida d'un empat entre castellà i anglès i, finalment, la llengua de l'enquetat. Segons la importància que se'ls dona internacionalment, la impressió canvia i tenim en primer lloc l'anglès, el castellà i el català. En la freqüència d'ús del català en els serveis de l'ajuntament contesten que és bastant alt. Quant a la taxa de naixement de cada grup a Catalunya es

considera que el grup que més creix és el català, seguit del castellà i del dels estrangers, tot i que les dades demogràfiques ho contradiuen. El grau de control dels parlants d'una altra llengua sobre l'economia catalana és vist com a suficient.

Respecte a la importància del català als mass media és escassa. La importància que a Catalunya es dona als catalanoparlants és alta, als castellanoparlants suficient i als que parlen altres llengües, poca. El nivell d'ensenyament del català a les escoles és alt i del castellà, suficient. Dels immigrants que s'instal·len a Catalunya cada any n'hi ha més d'estrangers que de castellanoparlants. Els catalanoparlants i els castellanoparlants tendeixen a casar-se més dintre del seu grup que els parlants d'una altra llengua. Qui té major control polític són els que parlen català, seguits dels que parlen castellà i, molt menys, dels parlants d'una altra llengua. El mateix passa amb el control dels negocis i l'economia. Dels tres grups, els que més emigren de Catalunya són els estrangers, seguits dels altres dos grups.

Els catalans són qui presenten un major grau d'orgull de la seva herència cultural. La llengua que més s'usa per al culte religiós és el català, seguit del castellà i, amb menor grau, una altra llengua. En la vida cultural de Catalunya tenen importància, per ordre, el català, el castellà i una altra llengua. Aquest mateix ordre, el trobem quant al vigor i la força de cada grup, la seva riquesa i el vigor i la força que tindran d'aquí a vint o trenta anys.

Xarxa social de relacions

Pel que fa a la xarxa de relacions amb parlants del català, del castellà i d'una llengua estrangera, la quantitat de persones catalanes i castellanones amb qui es relacionen els enquestats (excepte en el cas dels sud-americans i el castellà) és baixa, ja que, segons es desprèn de les dades recollides, tota la família, bona part dels amics i dels veïns són del seu mateix origen i, per tant, es relacionen o s'han relacionat, majoritàriament, amb ells en la llengua pròpia. Respecte a la freqüència de contactes, els procedents de la UE i els dels països de l'est tenen major contacte amb catalanoparlants que amb castellanoparlants, en canvi els dels països àrabs presenten una mica més de contacte amb els castellanoparlants que amb els catalanoparlants. La qualitat dels contactes és bona o molta bona en totes les llengües. El català supera el castellà, excepte en el cas dels sud-americans. L'estabilitat dels contactes és més gran en català, fins i tot amb els sud-americans. Això significa, possiblement, que estan perdent el contacte amb els castellanoparlants i el consoliden amb el catalanoparlants. Si comparem la mitjana total de la densitat de cada una de les xarxes socials, podem observar que la que aconseguim més bons resultats és la de la llengua pròpia o primera, com a conseqüència de la xarxa familiar, la xarxa social catalana supera la castellana i, en el cas dels joves de la UE, empata amb la xarxa social de la llengua materna.

Si tenim en compte les explicacions teòriques sobre la xarxa social, com més altes són la proporció, la freqüència, la qualitat i l'estabilitat més possibi-

litats hi ha de mantenir la xarxa. Tots els grups tenen una xarxa social més densa en la llengua pròpia que en català. Només els de la UE i els sud-americans la tenen igual d'alta en la seva llengua com en català. La xarxa social en castellà queda en tots els casos (excepte, lògicament, en els sud-americans) per sota de la xarxa social en català. La qual cosa vol dir, creiem, que en cas que el parlant deixés la llengua materna a favor d'una altra seria, probablement, a favor del català i no del castellà.

Motivacions instrumentals i integratives

En general hem pogut comprovar que les motivacions instrumentals (6,8 punts de mitjana) tenen més importància que les integratives (6,2) a l'hora d'utilitzar una llengua. La llengua que es considera més útil per trobar un bon treball és el català, seguida del castellà i de l'anglès. Pel que fa a les motivacions integratives (estar informat i ser respectat) la valoració és alta i igual en les tres llengües.

Per procedència, els que valoren de forma més alta totes les motivacions són els joves de la UE, els quals puntuen, per ordre, l'anglès, el català i el castellà. Els dels països de l'est consideren més importants les motivacions integratives que les instrumentals. Els sud-americans, com és evident, se senten més motivats a usar el castellà que el català. Els àrabs consideren tan motivadors els aspectes instrumentals com els integratius i, gairebé per igual, el català i el castellà.

Correlacions de les variables amb l'ús del català

En general, les correlacions de Pearson són positives i significatives entre la representació social de la llengua catalana i l'ús d'aquesta. En canvi, podem observar que no passa el mateix amb l'altra variable, la xarxa social catalana, que si bé també és positiva, no arriba a ser gaire significativa.

Pel que fa a les correlacions en castellà, passa gairebé igual que en català, o sigui, la correlació és positiva i significativa amb la representació social però poc significativa respecte a la xarxa social.

Quant a les correlacions de l'ús del català amb l'altra llengua no són, en cap cas, significatives.

Tampoc són gaire significatives les correlacions amb les motivacions d'ús del català.

Analitzem-ho més detalladament.

Correlacions amb la representació social

L'ús del català, per part dels enquestats, presenta una correlació positiva alta amb la representació social del català (.64). De totes les subvariables de la representació, les més significatives són, per ordre de més a menys significatives: "Allò a què tu dones importància", "el que seria veritablement just i equitatiu", "el que desitjo fer o poder fer", "el que puc fer", "les possibilitats futures" i "els sentiments de pertinença". En canvi, són molt poc significatives "el

que fan els amics i amigues” i “els recursos actuals”.

Respecte al castellà, la correlació entre l'ús i la representació social del castellà és molt significativa (-.65). Les variables més significatives són: “el que desitjo poder fer”, “el que fan els meus amics i amigues”, “el que puc fer” i “les possibilitats futures”.

Correlacions amb la xarxa social

Mentre que les correlacions de la xarxa social del català amb l'ús solen ser positives en el cas dels joves autòctons, en el cas que estem estudiant, amb joves immigrants, podem veure que la xarxa social no té una correlació significativa amb l'ús de la llengua catalana, o sigui no té gaire importància per a les persones immigrades, ja que gairebé totes manifesten una xarxa familiar molt dèbil en català i molt alta en una altra llengua i les relacions que estableixen amb catalans són, en part, per veïnatge, per amistat o per compartir interessos.

Quant a la correlació de la xarxa social en castellà amb l'ús del català és menys significativa que la representació, tot i que ho és més que en català, probablement pel fet que hi ha un grup lingüístic, els sud-americans, que tenen tota la xarxa familiar i part de la social en castellà. En canvi, no hi ha cap grup que tingui xarxa social familiar en català.

Conclusions

Aquest treball és un estudi descriptiu de la situació lingüística dels joves immigrants del Montsià elaborat a partir de les dades objectives extretes d'una enquesta sociolingüística. Per tant, les conclusions que exposarem són fruit de l'anàlisi d'aquestes dades.

El Montsià ha estat una comarca que ha viscut, com la major part de Catalunya, les diferents onades immigratòries que s'han produït en el segle passat i en l'actual. Encara que aquestes han estat importants, el seu influx no ha estat suficient perquè s'hagi produït un abandó de la llengua entre la població i el català ha estat i encara és la llengua vehicular de gairebé tots els seus habitants. Per tant, en els carrers i places, en els llocs públics i en la majoria de les llars de la comarca, el català és la llengua de comunicació.

En els darrers anys s'ha esdevingut un fort increment de la immigració, sobretot de la procedent de l'estranger, que encara està en procés d'integració. Això ha portat, com a conseqüència, l'augment de la població de la comarca, que fins fa pocs anys, anava minvant. Aquest augment encara no es percep en la franja d'edat estudiada, ja que el reagrupament familiar està començant. Aquests joves, escolaritzats a la comarca, estan rebent formació bàsica, com a mínim, en català i, per tant, la seva integració, al menys la lingüística, serà més fàcil. A aquest fet contribueix també el coeficient de coneixement del català, ja alt en tota la població de la comarca, respecte a la resta de Catalunya, i prou elevat en els immigrants. En tots els casos, són els joves els grups que aconsegueixen coeficients de competència més alts, la qual cosa fa suposar que, al menys, a la nostra comarca el català no es troba

en la mateixa situació de perill que en altres comarques de Catalunya per la presència social del castellà.

Pel que fa al coneixement de la llengua d'ús habitual dels joves de 14 a 16 anys immigrants del Montsià, segons les dades de l'enquesta, cal destacar que tot i que la major part dels pares tenen com a segona llengua el castellà, la majoria de joves enquestats han adquirit el català. Tenint en compte que és la llengua d'ús en l'ensenyament i que aquesta és la llengua materna de pràcticament tots els joves autòctons, observem que quan aquests joves immigrants no utilitzen la llengua pròpia empren, majoritàriament, el català. Es pot suposar que, en cas que arribin a abandonar el seu idioma, la llengua de nou ús serà la catalana.

En la part de l'enquesta que té com a objectiu descriure l'ús del català entre els joves immigrants hem pogut comprovar que aquest grup de població emprà, majoritàriament, la llengua materna amb la seva família, tot i que un noi contesta que amb els seus germans parla català (es tracta d'un immigrant que porta molts anys a Catalunya). L'ús de la llengua pròpia en l'àmbit familiar és el que esperàvem. Ara bé, el que sí que destaca és que en la resta d'actes comunicatius el català supera la llengua pròpia i, allò que és més interessant, el castellà. Això significa que aquests joves, si la tendència no canvia, mantindran la llengua materna per a l'ús familiar, però empraran el català com a llengua d'ús social. És important mostrar que els usos més alts del català es troben en aquells actes comunicatius que depenen directament de la població, com amb els companys, venedors i serveis. En canvi, en els actes que depenen de l'oferta pública no local (espectacles, televisió, ràdio i lectures) és on es produeix major equilibri amb el castellà.

Respecte a la comparació de l'ús del català entre els joves immigrants de diferents procedències i segons el temps de residència, els que utilitzen més el català són els de la Unió Europea, seguits dels asiàtics, els àrabs i els dels països de l'est. Evidentment, els sud-americans estan molt per sota. És curiós que els àrabs presentin més ús que els dels països de l'est, ja que la nostra experiència amb aquests nois ens feia preveure el contrari. Creiem que l'explicació pot ser que els nois i noies dels països àrabs fa més anys que estan a Catalunya i, per tant, la seva integració lingüística està més avançada que la dels joves de països de l'est, que, en ser una immigració més recent, fa poc temps que resideix a Catalunya i encara està adaptant-se al lloc d'acollida.

Per tal de saber quines variables estan més relacionades amb l'ús del català, hem partit del pressupòsit que les representacions socials són punts de referència a partir dels quals un individu observa o interpreta allò que l'envolta i es comunica amb altres persones, després de fer un procés d'apropiació de la realitat exterior. El fet que la llengua catalana hagi estat més valorada que les altres en tots els apartats de la primera part de l'enquesta, fa suposar que la realitat catalana està més assimilada que la castellana. Pràcticament en tots els casos els actes comunicatius relacionats amb l'administració i serveis són els que més es fan en català, en canvi, en els mitjans de comunicació es manifesta una insu-

ficiència de possibilitats comunicatives en català, ja que a l'hora d'escollir una llengua per veure la televisió, per escoltar la ràdio o llegir sembla que hi ha més indiferència que en altres aspectes en els quals la preferència és per al català. Les diferències entre les creences sobre els recursos presents i els futurs indiquen l'estabilitat o la inestabilitat del grau de representació social d'aquests grups. En l'anàlisi dels resultats s'ha vist que els recursos actuals es consideren superiors als futurs, tot i que aquests es continuen considerant superiors en català que en les altres dues llengües. Si aquesta diferència es considerés definitiva es conclouria que la representació social serà menor en el futur que actualment.

Dins de la representació social de la llengua, en l'edat estudiada, té molta importància "el que fan els amics i amigues", perquè aquests, en l'adolescència, es converteixen en models de referència. Per això, és important comprovar que, excepte en dos actes comunicatius ("veure la televisió" i "dirigir-se a una persona que acaba d'arribar de fora"), la llengua de referència és el català.

A més de la representació social de les llengües, un altre factor que decideix la tria de llengües és la xarxa de relacions en cada llengua. Com més densa és (major proporció, freqüència, qualitat i estabilitat) en una determinada llengua, més possibilitats de manteniment de l'ús d'una llengua hi ha. La proporció, la freqüència i l'estabilitat són altes en les llengües pròpies en tots els grups en aquells punts de la xarxa que fan referència a l'entorn familiar, d'amics de la infantesa i d'alguns veïns. En canvi, quan es tracta d'altres relacions socials, com amb companys i amics actuals i la participació en activitats culturals i esportives, la xarxa és més densa en català.

Per comprovar fins a quin punt les variables esmentades (relacions socials i xarxa social) són significatives hem analitzat les correlacions de les variables amb l'ús del català i hem pogut demostrar que la representació social del català té una relació molt més directa i significativa amb l'ús d'aquesta llengua que amb la xarxa social. Podem considerar aquest fet com positiu perquè si la representació social és significativa, vol dir que aquest procés d'apropiació s'està produint satisfactòriament. En canvi, pel que fa a la xarxa, podem considerar que és relativament normal que no esdevingui tan significativa perquè com més compacta és aquesta, més possibilitats d'ús hi haurà i, en el cas d'aquests joves immigrants, que fa poc temps que es troben a Catalunya, la xarxa social en català és poc compacta encara. De tota manera, hem pogut veure, en l'apartat que hem tractat específicament la variable de la xarxa social, que els contactes són més abundants en català que en castellà.

En intentar conèixer les motivacions instrumentals i/o integratives que contribueixen a l'ús de la llengua catalana, hem vist que les instrumentals són lleugerament superiors. Això vol dir que aquests joves prioritzen els aspectes pràctics, com obtenir treball, llegir llibres, entendre cançons. Les motivacions integratives estan relacionades amb el desig de poder participar activament en la vida social de la comunitat i, encara que obtenen uns resultats una mica més baixos que les anteriors, també són prou significatives.

Finalment, com a valoració general, hem de dir que les dades aconseguir-

des mitjançant l'enquesta i la seva anàlisi han corroborat, en gran part, la hipòtesi de la qual partíem i és que la major part dels joves immigrants escullen com a segona llengua el català, al contrari dels seus pares, i es comuniquen en la nostra llengua en la major part dels seus actes socials. L'escola i les seves actuacions a favor de la integració són factors que influeixen molt positivament en aquest fet. És, per tant, en aquest àmbit on s'han de concentrar bona part del esforç i recursos per continuar avançant en aquesta integració, tant pel que fa a aquests joves com als autòctons.

Bibliografia

- AGUILERA, M. (2002). "Reflexions a l'entorn de la llengua, la immigració i la planificació lingüística a Catalunya". *Llengua i Ús*, núm. 25, p. 11- 14.
- ALONSO, J. (2002). "La nova immigració per a Catalunya (i què representa per als catalans)". *Llengua i Ús*, núm. 24, p.12- 19.
- BOIX I FUSTER, E; VILA I MORENO, F.X. (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel.
- HEIDPREM, E. (2002). "Nova immigració: perspectiva sociolingüística. Una recerca bibliogràfica." *Llengua i Ús*, núm. 24, p. 121-124
- HUGUET, À. I SUÏLS, J. (1997). "Influència del prestigi de les llengües en les actituds lingüístiques dels escolars: el cas de Catalunya i l'Aragó catalanòfon." *Llengua i Ús*, núm. 10, p. 52- 57.
- LEPRETRE, M. (1998). "Actituds i usos lingüístics a Catalunya Nord (1993-1998)". *Llengua i Ús*, núm. 13, p. 60- 62.
- MORENO, J. C.(2003). *Llengua i immigració: diversitat lingüística i aprenentatge de llengües*. Generalitat de Catalunya, Dep. de Benestar i Família.
- PLA DOMINGO, E.(2001). *La immigració estrangera al Montsià*. Amposta: Consell Comarcal del Montsià.
- PLAZA, MA. J. (2000). "Llengua i identitat cultural d'un grup de joves de secundària de la comarca del Bages". *Llengua i Ús*, núm. 19, p. 59-65.
- PUIGDOMÈNECH, L. I SOLÉ CAMARDONS, J. (2002). "El perfil sociolingüístic dels alumnes extracomunitaris dels cursos de català per a adults". *Llengua i Ús*, núm. 24.
- QUEROL, E. (2003). "L'ús del català a les gran empreses". *Llengua i Ús*, núm. 28, p. 65-72.
- QUEROL, E. (2002). "Usos i representacions socials de les llengües a les Illes Balears", *Noves SL*, núm. 6.
- QUEROL, E (2004a): "Els valencians i el valencià: comparació amb els catalans, els balears i els andorrans" a J.V. Forcadell i F. Isabel (eds.), *El valencià a Alacant. Observatori de la Llengua (2002/2003)*. Alacant: Universitat d'Alacant, p. 251-274.
- QUEROL, E (2004b): "El coneixement del català l'any 2001", *Llengua i Ús*, núm. 30, p. 56-62.
- RAMON TOUS, N. (segon quadrimestre 2002). "Estratègies d'integració lingüística dels estrangers a les Illes Balears". *Llengua i Ús*, núm. 24, p. 49- 55.

- RECOLONS, LL. (2002). “Algunes consideracions sobre sèries de dades estadístiques d’estrangers a Catalunya”. *Llengua i Ús*, núm. 24, p. 20- 27.
- ROMANÍ, J.M. (1996). “Enquestes sociolingüístiques: una segona aproximació.” *Llengua i Ús*, núm 6, p. 59- 61
- SALVÀ, PERE A. (2002). “Les Illes Balears: un espai de cruïlla de fluxos immigratoris”. *Llengua i Ús*, núm. 24, p. 4-91.
- SOLÉ I CAMARDONS, J. (1997). “Llengua i joventut a la dècada dels noranta: informe recull d’estudis sociolingüístics”. *Quaderns de Sociolingüística*, núm. 2, p. 1-32
- SUÏLS, J., HUGUET, À. I LAPRESTA, C. (2001). “Una enquesta de coneixement i ús de les llengües a la Vall d’Aran. Comparació entre la situació l’any 2000 i la situació l’any 1984”. *Llengua i Ús*, núm. 22, p. 61- 65.
- VILLAVARDE I VIDAL, J. A. (2002a). Coneixements i usos lingüístics a les Illes Balears. Revisió dels estudis promoguts per institucions i altres. *Noves SL*, p. 1- 16.
- (2002b). *Tarragona: “treballar perquè la immigració accedeixi a la llengua catalana”*. Serveis Territorials de Cultura de Tarragona. *Llengua i Ús*, núm. 24, p. 75- 91.

Bibliografia específica sobre immigració

- IZQUIERDO, A. (1999). *Las encuestas sobre inmigración en España y en Europa: tópicos, medios de comunicación y política migratoria*. Madrid: Instituto de Migraciones y Servicios Sociales.
- NARBONA, L.M.(1999). “Tópicos sobre la migración marroquí a Cataluña” en Miquel A. Essoba (coord) *Construir la escuela intercultural: Reflexiones y propuestas para trabajar la diversidad étnica y cultural*. Madrid: GRAO. Serie Pedagogía: Teoría y práctica nº 1414.

